

H U R I Y E A R M A Ğ A N D O Ğ A N

**KULTŪRINĖS ATMINTIES
VAIDMUO URBANISTINIO
PALIKIMO ADAPTUOTO
PAKARTOTINIO NAUDOJIMO
STRATEGIJOSE: MODERNIZMO
ARCHITEKTŪROJE TEMINIS
TYRIMAS**

D A K T A R O D I S E R T A C I J O S
S A N T R A U K A

M E N O T Y R A ,
H U M A N I T A R I N I A I
M O K S L A I (H 0 0 3)

K a u n a s
2 0 2 0

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS

HURİYE ARMAĞAN DOĞAN

**KULTŪRINĖS ATMINTIES VAIDMUO URBANISTINIO
PALIKIMO ADAPTUOTO PAKARTOTINIO NAUDOJIMO
STRATEGIJOSE: MODERNIZMO ARCHITEKTŪROJE
TEMINIS TYRIMAS**

Daktaro disertacijos santrauka
Menotyra, Humanitariniai mokslai (H 003)

2020, Kaunas

Mokslo daktaro disertacija rengta 2016–2020 metais Kauno technologijos universiteto Architektūros ir statybos institute.

Mokslinis vadovas:

Doc. dr. Vaidas PETRULIS (Kauno technologijos universitetas, Menotyra, Humanitariniai mokslai – H 003).

Redagavo:

Anglų kalba – Brigita Brasienė (Leidykla „Technologija“)

Lietuvių kalba – Aurelija Gražina Rukšaitė (Leidykla „Technologija“)

Menotyros mokslo krypties disertacijos gynimo taryba:

Prof. dr. Jūratė KAMIČAITYTĖ (Kauno technologijos universitetas, humanitariniai mokslai, menotyra, H 003) – **pirmininkė**;

Prof. dr. Marija DRĖMAITĖ (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, menotyra, H 003);

Doc. dr. Bilge İMAMOĞLU (TED universitetas, Turkija, humanitariniai mokslai, menotyra, H 003);

Doc. dr. Liutauras NEKROŠIUS (Vilniaus Gedimino Technikos Universitetas, humanitariniai mokslai, menotyra, H 003),

Doc. dr. Edita RIAUBIENĖ (Vilniaus Gedimino Technikos Universitetas, humanitariniai mokslai, menotyra, H 003).

Disertacija bus ginama viešajame menotyros mokslo krypties disertacijos gynimo tarybos posėdyje 2020 m. rugsėjo 24 d. 14:00 val. Kauno technologijos universiteto Rektorato salėje.

Adresas: K. Donelaičio g. 73-402, 44249 Kaunas, Lietuva.

Tel. nr. +370 37 300 042; faks. +370 37 324 144; el. paštas doktorantura@ktu.lt.

Disertacijos santrauka išsiųsta 2020 m. rugpjūčio 24 d. Su disertacija galima susipažinti internete (<http://ktu.edu>), Kauno technologijos universiteto (K. Donelaičio g. 20, Kaunas) bibliotekoje.

IVADAS

Atmintį dažnai veikia ir formuoja išoriniai veiksniai. Šie veiksniai gali būti žodiniai, tokie kaip žmonių pokalbis ir socialinė sąveika, rašytiniai, tokie kaip knygos ir užrašai, arba vizualiniai, tokie kaip fotografijos, brėžiniai ir piešiniai. Tyrinėjant architektūrą ir istorinius pastatus, jie gali būti identifikuojami kaip daugialypis atminties stimulus dėl juos formuojančių įvairių išorinių veiksnių, kurie gali paveikti atsiminimo procesą. Šiuo atžvilgiu architektūra dėl savo ypatingo pobūdžio gali paveikti ir įtvirtinti žmonių prisiminimus, kita vertus, miesto ir jo piliečių atmintis gali atsispindėti architektūroje ir architektūros kalboje. Anot Zevi (1978:3), be kalbos žmonės negali bendrauti. Tai gali būti taikoma ir architektūrai. Kalba žmonėms reiškia prasmę, ir žmonės suteikia prasmę objektams savo atsiminimu. Nors pasaulyje yra daug įvairių kalbų, kiekviena kalba naudojama kaip priemonė emocijoms bei patirtims išreikšti. Todėl kalba suteikia žmonėms įrankį, reikalingą savo mintims išreikšti. Architektūrai taip pat reikalinga sava kalba, kuri vartojama įkūnijamoms idėjoms perduoti. Šiuo atžvilgiu atmintis ir kalba yra glaudžiai susiję, ir galima įžvelgti jų abiejų atspindį architektūroje.

Architektūra apima daugybę ženklų, ir visi ženklai yra sukurti taip, kad būtų apibūdintos jų pirminės funkcijos bei reikšmės (Broadbent, 1980:15). Ypač pastatų fasadai gali būti laikomi svarbiausiu architektūros elementu, sukuriančiu ryšį tarp žmonių ir paties statinio, kadangi žmonėms sudaro pirmą išpūdį apie architektūrinį objektą ir savo kalba perteikia reikšmę. Remiantis Gendelman & Aiello (2010: 256), fasadai yra sąmoningai sukurti tam tikrai žiniai perduoti jų stebėtojams ir tuo pat metu jie gali būti laikomi tekstais, kurie sujungia laiką, erdvę ir įvairius stilius, kad papasakotų istorijas. Todėl fasadai yra projektų, bendraujančių su plačiąja auditorija savo kalba, ekspozicija. Statinių fasadams taikomos kalbos apibrėžimas gali padėti suprasti tai, ką ji perteikia ir, be to, gali padėti suprasti architektūros kalbos formavimosi procesą.

Per pastarąjį dešimtmetį buvo atlikti įvairių sričių išsamūs moksliniai tyrimai apie atmintį (Peters, P., 2006; Den Boer, P., 2008; Erll, A., 2008; Ardakani, M. K., Oloonabadi, S. S. A., 2011), įvairias architektūros kalbas (Salingaros, N., 2013; Djalali, A., 2017; Marotta, A., Spallone, R., Turco, M., Zich, U., Vitali, M., Marchis, E., Pavignano, M., 2017; Rapoport, A., 2019), aplinkos suvokimą (Mesch, G. S., Manor, O., 1998; Lange, E., 2001; Jens K., Steen Jacobsen, J., K., S., 2007; Ramkissoon, H., Smith, L. D. G., Weiler, B., 2013) ir kaip patirtys bei atmintis veikia žmonių prisirišimą prie vietos (Vaske, J. J., Kobrin, K. C., 2001; Lewicka, M., 2008; Brown, G., Raymond, C.M., Corcoran, J., 2015; Anton, C. E., Lawrence, C., 2016).

Tačiau suvokimo ir atminties poveikis kultūros paveldo vertinimui nėra plačiai ištirtas. Ypač architektūros kalbos poveikis ir architektūros ypatumai, turintys įtakos žmonių suvokimui apie urbanistinį paveldą. Kaip tai gali būti naudojama praktikoje tvarumui arba kaip adaptuoto pakartotinio naudojimo strategija, vis dar yra atviras klausimas, į kurį turi būti atsakyta. Todėl **šio tyrimo aktualumas** kyla dėl pastangų atsakyti į šiuos klausimus. Be to, tyrime pateikiamas kuriamas modelis, kuris gali būti įgyvendintas kaip adaptuoto pakartotinio naudojimo strategija. Modelio kūrimo metu buvo taikomi įvairūs eksperimentiniai metodai, vienas jų – okulografijos metodas. Šis metodas, kai įtraukiama skaitmeninė humanitarika ir biometriniai matavimai, leidžia perteikti tyrimą kitu aspektu ir **suteikia tyrimui mokslinį bei praktinį naujumą.**

Daktaro disertacijos tikslas

Šios disertacijos tikslas yra atlikti tyrimus, siekiant suprasti kultūrinės atminties vaidmenį formuojantis architektūros kalbai ir sukurti modelį, skirtą žmonių suvokimui vertinant kultūros paveldą nustatyti, kuris gali būti naudojamas urbanistinio paveldo adaptuoto pakartotinio naudojimo strategijoje.

Tyrimo objektai yra modernizmo architektūros urbanistinis paveldas Ankaroje ir Kaune. Modernizmo architektūros tyrinėjimas yra ne tik vertingas, bet ir informatyvus šiam tyrimui, skirtam suprasti, kaip žmonės vertina kultūros paveldą. Geresnis šio reiškinio supratimas suteiktų galimybę specialistams remtis informacija pagrįstu požiūriu į urbanistinio paveldo adaptuotą pakartotinį naudojimą ir išsiaiškinti, kaip visuomenė jį suvokia. Modernizmo architektūros kryptis pirmiausia kilo iš eksperimentų, todėl šio urbanistinio paveldo naudojimas kaip eksperimentų objektas taip pat atitinka stiliaus idealus. Priežastis, kad buvo išrinkti šie miestai, yra susijusi su tuo, kad abu įkūnija skirtingas kultūrinės bei aplinkos sąlygas, nors panašūs procesai juose vyko beveik tuo pačiu laikotarpiu: abu miestai tapo sostinėmis po Pirmojo pasaulinio karo. Be to, skiriasi abiejuose miestuose įgyta modernizmo architektūros architektūrinė kalba. Jeigu Kaune pasireiškia daugiau vietos tendencijų ir tradicinės raidos, tai Ankaroje būdingas atsiskyrimas nuo elementų architektūros kalboje, ir tai yra nuoroda į praeitį iki respublikos sukūrimo. Todėl šiems miestams skiriamas dėmesys padeda suprasti skirtingų modernizmo architektūros dialektų formavimąsi skirtingose geografinėse vietovėse ir tradicijų bei kultūrinės atminties poveikį architektūros kalbai.

Norint suprasti šį reiškinį, tyrime **nagrinėjami šie šeši klausimai**: a) ką reiškia atmintis ir kaip ji yra susijusi su vietos suvokimu? b) kas yra architektūros kalba ir kokie yra skirtingi kalbų, kurios gali būti naudojamos architektūroje, tipai? c) kaip atmintis gali atsispindėti architektūros kalboje? d) kokie yra pagrindiniai kultūros paveldo įvertinimo aspektai? e) kaip modernizmo

architektūros kalbą ir visuomenės suvokimą apie ją paveikė atminties vertės trūkumas? f) ar galima naudojant modernizmo architektūros kalbą įgytas žinias realizuoti diegiant naujas adaptuoto pakartotinio naudojimo strategijas?

Tiriamajame darbe vertinama stilistinių požiūrių, kurie buvo naudojami XX amžiaus modernizmo architektūroje, įvairovė ir lyginama jiems daroma kultūros įtaka. Tyrime teigiama, kad nors ir naudojami šaltiniai, tikslai ir kalbos yra visais atžvilgiais panašūs, tarp jų egzistuoja skirtumai, nulemti sričių, kuriose buvo taikomi, regioninių ir kultūrinių ypatumų. Be to, šie ypatumai turi įtakos ir toje aplinkoje gyvenančios visuomenės kultūros paveldo suvokimui. Dėl tos priežasties Ankaros ir Kauno miestai buvo pasirinkti tirti juose esančius pastatus.

Priežastis, dėl kurios buvo pasirinkti šie miestai, yra susijusi su tuo, kad jie abu įkūnija skirtingą kultūrinį ir aplinkos kontekstą. Teorinis pagrindas yra paaiškintas trumpa Berlyno modernizmo architektūros apžvalga. Remiantis UNESCO paveldo sąrašu, gyvenamieji daugiabučių rajonai, kurie buvo pastatyti Berlyne XX amžiaus 3-iajame dešimtmetyje, vienija visus teigiamus ankstyvojo modernizmo pasiekimus ir suteikia simbolinę vertę XX amžiaus architektūros istorijos diskurse: kartu su Bauhaus ir Neues Frankfurt pastatais, kaip pavyzdiniais modernistinės architektūros ir urbanistinės plėtros¹ pasiekimais. Todėl nuo šio miesto pradedamas tyrimas palengvino šios krypties charakteristikų analizę, be to, padėjo suprasti, kaip jos išraiška keitėsi skirtinguose regionuose. Dėl šios priežasties tiriama Ankara ir Kaunas, kur galima matyti tas pačias idėjas ir tuos pačius architektūros stilius, skirtingais dialektais išreiškiančių kalbų skirtumus.

Ankaroje ir Kaune tuo pačiu laikotarpiu vyko panašūs procesai, todėl jų dialektų tyrimas padėtų suprasti skirtingas išraiškas. Ankara buvo pasirinkta kaip 1923 m. tapusi naujosios Turkijos Respublikos sostine, o iki to laiko tai buvo tik mažas miestelis, kadangi daugiau nei 500 metų Osmanų imperijos sostinė buvo Stambulas. Todėl kai Ankara tapo sostine, buvo vykdoma daugybė statybų. Tarpukariu Kaunas taip pat tapo laikinąja šalies sostine, ir jame taip pat ypač pradėjo augti statyba. Todėl abiejuose miestuose pastatytuose vyriausybiniuose, gyvenamuosiuose ir kituose pastatuose jaučiama modernizmo architektūros įtaka, kadangi tuo laikotarpiu tai buvo dominuojantis architektūros stilius. Todėl tyrime taip pat analizuojamas skirtingų modernizmo architektūros dialektų susiformavimas skirtingose geografinėse teritorijose dėl tradicijų bei kultūrinės atminties poveikio.

¹ Į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą įtrauktas Berlyno modernistinių namų kompleksas: <https://whc.unesco.org/en/list/1239/do7cuments/>

Tyrimo tikslai ir teiginiai

Tikslai

1. Įvertinti atminties poveikį ir atspindžius formuojantis architektūros kalbai.
2. Ištirti rodiklius, kuriais grindžiamas poveikis žmonių suvokimui apie tai, kaip jie vertina architektūros kalbas ir kultūros paveldą.
3. Atlikti lyginamąjį tyrimą apie modernizmo architektūrą Ankaroje ir Kaune.
4. Parengti su kultūros poveikiu susijusių įvairių fasadų, fasado elementų, raštų ir ornamentų, kurie buvo naudoti Kaune, aprašą bei tipologiją.
5. Sukurti Kultūros paveldo suvokimo potencialo (KPSP) modelį, kuriame būtų numatomas kultūros paveldo vertinimas analizuojant pastatų fasadus adaptuoto pakartotinio naudojimo strategijoms.

Teiginiai

- Kultūros paveldui priskiriama vertė yra sąlyginė ir gali būti suprantama tik pagal tai, kaip ji atsispindi visuomenės suvokime. Skirtingos visuomenės skirtingai išreiškia savo tapatybes ir atsiminimus, ir egzistuoja tiesioginis ryšys tarp išraiškos bei identiteto suvokimo. Todėl pastatai, materialiosios kultūros paminklai, aplinka ir jų perteikiamos reikšmės dažnai yra neatskiriama susiję su visuomenės identitetu bei atmintimi.

- Nors universalumas, funkcionalumas ir racionalumas gerokai paveikė XX amžiaus architektūrinio diskurso suvokimą ir ištakas, šie principai negali būti perimti kiekvienoje visuomenėje, ypač visuomenėse su stipria vietovei būdinga architektūra ir architektūrinėmis tradicijomis.

- Adaptuoto pakartotinio naudojimo sprendimų priėmimo procesas gali turėti įvairių apribojimų, kuriuos būtina tinkamai nustatyti. Tačiau dažniausiai nematomo socialinio konteksto daromas poveikis adaptuotam pakartotiniam naudojimui nėra labai svarbus, kadangi jį sunku išmatuoti. Tačiau būtų galima sukurti modelį, galintį išmatuoti nematomą socialinį kontekstą.

Disertacijos struktūra

Daktaro disertaciją sudaro šios dalys: turinys, iliustracijų sąrašas, apibrėžimų sąrašas, įvadas, 1 skyrius „Kultūrinė atmintis ir architektūra“, 2 skyrius „Architektūros kalba ir modernizmo architektūros kalba“, 3 skyrius „Gyvenimo ir atminties išplėtimas: adaptuotas pakartotinis naudojimas“, išvados, padėkos, nuorodos ir priedai. Kiekviename skyriuje teksto pabaigoje pateikiama trumpa

santrauka. Disertaciją sudaro 201 puslapis, 23 paveikslėliai, 9 lentelės, 15 diagramos, 30 brėžinių I priede, ir 15 iliustracijų II priede.

1. KULTŪRINĖ ATMINTIS IR ARCHITEKTŪRA

Pirmame daktaro disertacijos skyriuje pateikiamos būtinos pirminės žinios apie atmintį ir atminties santykis su architektūra. Skyrių sudaro 3 poskyriai: **1.1. Atmintis: neišvengiamas ryšys tarp praeities ir dabarties, 1.2. Sąsaja ir 1.3. Atminties atsispindėjimas architektūroje ir kultūros paveldo atminties vertė.**

1.1. Atmintis: neišvengiamas ryšys tarp praeities ir dabarties

Šiame poskyryje atkreipiamas dėmesys į atminties reikšmę žmonėms ir apibūdinami įvairių mokslininkų suformuoti skirtingi apibrėžimai. Jame analizuojamas metodas, vadinamas atminties menu, ir paminėtas vaizdinių poveikis kuriant atmintį, kartu paaiškinant kūrimo procesą. Be to, jame sutelkiamas dėmesys į įvairių atminties tipų temą, ypač į kultūrinę atmintį; paaiškintas kultūrinės atminties formavimas ir jos kolektyvinis pobūdis. Taip pat aptartas atminties ir kultūrinės atminties atsispindėjimas vietos architektūroje ir architektūros stiliuose įvairiuose regionuose.

1.2. Sąsaja

Atmintis gali padėti žmonėms prisiminti vietovę ar vietą, tačiau kai žmonės prisimena vietą, tai nebūtinai galėtų būti prisimenama vieta, o tik jų prisiminimai, susiję su ta konkrečia vieta. Todėl atmintis ir vietos yra glaudžiai susijusios. Poskyryje analizuojamas šis ryšys tarp atminties ir vietos, taip pat sutelkiamas dėmesys į identiteto ir vietos bei architektūros ir vietos sąsają. Tyrime pripažįstamas identiteto veiksnys visuomenės formavime ir kultūrinio identiteto įtaka kuriant architektūrą.

1.3. Atminties atsispindėjimas architektūroje ir kultūros paveldo atminimo vertinimas

Poskyryje tiriamas atminties atsispindėjimas architektūroje ir kaip atmintis gali būti išreikšta architektūroje. Jame taip pat tiriama atminties įtaka architektūros ir kultūros paveldo suvokimui. Be to, jame aptariamas kultūros paveldo vertinimas ir siūloma atminties vertė, kuri gali būti naudojama

įvertinimo procese, taip pat paaiškinama, kodėl atmintis tokia svarbi vertinant paveldą.

2. ARCHITEKTŪROS KALBA IR MODERNIZMO ARCHITEKTŪROS KALBA

Antrojo disertacijos skyriaus esmė yra architektūros kalba. Skyrių sudaro 3 poskyriai: **2.1. Architektūra kaip kalba**, **2.2. Ornamentas: modelių kalbos forma architektūroje** ir **2.3. Modernizmo architektūros kalba**.

2.1. Architektūra kaip kalba

Šiame poskyryje tyrimas pradedamas architektūros kaip kalbos reiškinio aptarimu. Jame analizuojami įvairūs požiūriai į architektūrą kaip kalbą ir sutelkiamas dėmesys į architektūros skaitomumą naudojantis vaizdiniais simboliais. Jame taip pat aiškinamos architektūroje priimtose modelių ir formos kalbos.

2.2. Ornamentas: modelių kalbos forma architektūroje

Poskyryje sutelkiamas dėmesys į ornamento kaip modelių kalbos išraiškos naudojimą ir kaip ornamento naudojimas keitėsi laikui bėgant. Pateikiama trumpa informacija apie ornamentų apibrėžimą ir paaiškinama skirtinga ornamentų paskirtis ir ypatybės architektūros kalboje, ypač formuojant fasadus ir architektūros objektus. Be to, jame paminėta ornamento esmė modernizmo architektūroje ir kaip sumažėjęs ornamentų naudojimas šiuo laikotarpiu ilgainiui paveikė stiliaus suvokimą.

2.3. Modernizmo architektūros kalba

XX amžiaus architektūros kalba buvo veikiamą įvairių faktorių, susijusių su šio laikotarpio techninėmis, ekonominėmis ir socialinėmis aplinkybėmis. Tačiau viena didžiausių paskatų šio laikotarpio architektams buvo siekis sukurti modernią architektūrą moderniai industrinei visuomenei. Todėl šiame poskyryje sutelkiamas dėmesys į modernizmo architektūros kalbos formavimą. Jame paaiškinamos pagrindinės idėjos, suvaidinusios svarbų vaidmenį postūmiui išsaugoti įvairovę ir autentiškumą šio laikotarpio industrinės visuomenės mokslinėje ir racionalioje kultūroje ir minima postmodernizmo kritika, susijusi su modernizmo architektūra. Skyriuje pripažįstamas modernizmo architektūros kaip kultūros paveldo suvokimas ir aptariama, kaip joje susiformavo skirtingi architektūros kalbos dialektai ir kaip šie skirtingi dialektai paveikė nespecialistų nuomonę. Norint išsamiau suprasti skirtingus dialektus, buvo atliktas Ankaros ir Kauno tyrimas.

3. GYVENIMO IR ATMINTIES IŠPLĖTĖTAS: ADAPTUOTAS PAKARTOTINIS NAUDOJIMAS

Trečiasis skyrius paskiriamas adaptuoto pakartotinio naudojimo strategijoms. Jį sudaro 4 poskyriai: **3.1. Adaptuotas pakartotinis naudojimas: intervencija į kultūros paveldą**, **3.2. Aplinkos ir kultūros paveldo suvokimas**, **3.3. Kultūros paveldo suvokimo potencialo modelis** ir **3.4. Adaptuotas pakartotinis modernizmo architektūros paveldo naudojimas**.

3.1. Adaptuotas pakartotinis naudojimas: intervencija į kultūros paveldą

Poskyryje analizuojamos adaptuoto pakartotinio naudojimo ypatybės ir pateikiamas jo trumpas apibrėžimas. Taip pat sutelkiamas dėmesys į adaptuoto pakartotinio naudojimo poveikį aplinkai ir kaip jo naudojimas veikia aplinką tiek ekonominiu, tiek socialiniu požiūriu. Šiame poskyryje taip pat paaiškinta adaptuoto pakartotinio naudojimo nauda darniam vystymuisi.

3.2. Aplinkos ir kultūros paveldo suvokimas

Per pastaruosius penkiasdešimt metų studijos apie aplinką ir jos poveikį žmonių suvokimui bei psichologijai įgijo didesnę vertę dėl aplinkos psichologijos ir elgesio geografijos tyrimų. Kraštovaizdžio vertinimą analizuojantys tyrimai įtvirtinti su projektavimu susijusių disciplinų pagrinduose, tiriant vaizdingas vietas aplinkoje, kurios daro įtaką architektūriniam sprendimams. Todėl poskyryje įvairiais aspektais tyrinėjamas žmonių suvokimas ir santykis tarp suvokimo ir aplinkos, ypatingą dėmesį skiriant tam, kaip kultūros paveldas veikia žmonių supratimą apie juos supančią aplinką ir proto kuriamus vaizdinius, kurie gali teigiamai paveikti žmonių psichinę sveikatą, kadangi gali paskatinti patirti teigiamus jausmus, tokius kaip, pavyzdžiui, komforto ir artumo jausmas.

3.3. Kultūros paveldo suvokimo potencialo modelis

Šiame poskyryje sukurtas modelis, galintis išmatuoti žmonių suvokimą ir kultūros paveldo vertinimą analizuojant pastatų fasadus adaptuoto pakartotinio naudojimo strategijoms. Modelis sukurtas siekiant palengvinti adaptuoto pakartotinio naudojimo sprendimų priėmimo procesą. Sukūrus kultūros paveldo suvokimo potencialo (KPSP) modelį, žmonių suvokimas, susijęs su kultūros paveldo vertinimu, gali būti įvertintas ištyrus rodiklius, turinčius įtakos žmonių sprendimams. Modelyje taikyti rodikliai buvo nustatyti atlikus du skirtingus eksperimentus. Apklausos būdu atliktas pirmasis eksperimentas padėjo nustatyti potencialius rodiklius, kurie gali būti įdiegti modelyje. Nustačius rodiklius,

kiekvienam jų priskirtas specifinis sumažėjimo koeficientas ir baigtas modelio projektas. Tačiau, atliekant rodiklių tyrimą internetinės apklausos, kurioje dalyvavo 274 respondentai, būdu, iškilo poreikis nustatyti daugiau rodiklių. Todėl reikėjo atlikti antrą eksperimentą naudojant okulografijos metodą. Antrojo eksperimento tikslas buvo nustatyti ne sąmoningai atskleidžiamus rodiklius, o rodiklius, kuriuos žmonės sukuria nesąmoningai. Todėl buvo nustatyti nauji modelio rodikliai ir pakeistas sumažėjimo koeficientas, atsižvelgiant į rodiklių įtaką kuriant naujausią modelio versiją. Poskyris baigiamas aiškinimu apie įmanomas modelio taikymo praktikoje galimybes.

3.4. Adaptuotas pakartotinis modernizmo architektūros paveldo naudojimas

Poskyryje analizuojamos ir identifikuojamos problemos, susijusios su modernizmo architektūros paveldu ir jo apsauga. Naudojantis modeliu buvo stengiamasi išlaikyti skirtingas strategijas, kurias būtų galima pritaikyti šiam unikaliam paveldui, ypač dalyvaujant visuomenei. Poskyryje sutelkiamas dėmesys į visuomenės svarbą ir jos dalyvavimą procese, taip pat teikiami pasiūlymai dėl žmonių dalyvavimo.

Metodologija

Tyrimas įtraukia įvairių disciplinų teorijas ir perteikia platesnį problemos suvokimą atliekant atvejo tyrimą ir kokybinius bandymus. Kaip teigia Merriam (1998:19), siekiant geriau suprasti situaciją, pasitelkiamas atvejo tyrimo projektas. Todėl atvejo tyrimas, susijęs su modernizmo architektūros kalba ir jos atminties vertės trūkumu, atlieka didelį vaidmenį suprantant, kaip visuomenė suvokia kultūros paveldą. Be to, atvejo tyrimas yra grindžiamas bandymais, kurie padeda suprasti strategijas, kurias reikia pritaikyti adaptuotam pakartotiniam naudojimui.

a) Pritaikytų teorijų apibūdinimas

Viena pagrindinių šiame tyrime taikomų teorijų yra modelių kalbos architektūroje teorija, kurios idėją iškėlė Alexander (1977) ir vėliau išvystė Salingeras. Kaip aiškina Salingeras (2006:222), modelių kalba apima žmonių sąveiką su juos supančia aplinka ir yra būdinga vietos papročiams, visuomenei ir pastato buvimo vietovės sąlygoms. Tai visas rinkinys tradicinių išbandytų ir patikimų sprendimų, kurie pagerina žmogaus gyvenimą ir sukuria gerovę. Todėl modelių kalbą žmonės naudoja, kai aplinką, kurioje gyvena, stato pasitelkdami glaudžiai susijusią su jų tradicine ir tai vietai būdingą architektūrą. Tačiau modelių kalba naudojama ne tik kaip žmonių aplinkos ir pastatų statymo būdas, bet ir mažose detalėse, tokiose kaip fasadų ir pastatų ornamentai bei simboliai.

Ornamentų ir simbolių pobūdis yra glaudžiai susijęs su tuo, kaip žmonės išreiškia savo jausmus ir kultūrinę atmintį. Todėl žmonių jausmus padedantys išreikšti kultūros elementai atskleidžia ir tai, kaip žmonės suvokia juos supančią aplinką.

Ornamentų kaip išraiškos priemonės naudojimas prarado svarbą modernizmo architektūros diskurse. Remiantis Venturi (1972:7), esminis dabarties tendencijų persilaužimas įvyko tuomet, kai šiuolaikiniai architektai pagrįstai atsisakė naudoti ornamentus ant pastatų ir kai sąmoningai pradėjo projektuoti pastatus, kurie patys buvo puošmena. Taip buvo suteikta kita išraiškos priemonė architektūroje jos šiuolaikiniame kontekste, kadangi žmonėms vis tiek reikėjo identifikuoti statinius, su ornamentais ar be jų. Tačiau nauja išraiškos forma architektūroje su postmodernistine kryptimi sukėlė ir daugybę prieštaraimų su pirminiu modernizmo architektūros diskursu, kuris tvirtina „mažiau yra daugiau“ ir „forma seka funkciją“. Kaip savo teorijoje apie sudėtingumus ir prieštaraivimus architektūroje aiškina Venturi (1966:16), racionali architektūra turi perteikti įvairius reikšmių lygius ir kryptį derinį, kad jos erdvė ir elementai būtų suprantami ir pritaikomi iš karto keliais būdais. Todėl, sekant modernizmo kryptimi, galima suderinti funkcionalumą, tradicijas ir kultūrinės vertės ir sukurti aktualią architektūrą. Be to, analizuojant pastatus galima susieti abi Alexanderio ir Venturi teorijas, norint įrodyti, kad vartotojams naudinga architektūra turi atspindėti vartotojų poreikius ir vertybes, kontekstui ir aplinkai suteikdama jautrumo.

Be to, Paivio dvejojo kodavimo teorija taip pat yra labai svarbi sąvoka šiame tyrime, kadangi teorija yra grindžiama vaizdo pranašumo efektu, ir Paivio teigia, kad vizualinė informacija yra pranašesnė už žodžius, kalbant apie informacijos kodavimą ir įsiminimą (Defetyer et al., 2009:265). Vaizdinis ir žodinis suvokimas veikia kaip dvi atskiros sistemos, vaizdiniai stimulai suteikia daugiau informacijos nei žodiniai kodai. Remiantis Paivio atliktais eksperimentais su asociatyvia atpažinimo atmintimi, žmonės gali daug geriau atsiminti parodytus objektus ir nurodyti daugiau informacijos apie sąvokas, kurias jie turi atsiminti, jeigu objektai yra parodyti kaip vaizdai, o ne kaip žodžiai. Todėl būtų galima teigti, kad ornamentai ir kultūriniai simboliai ant pastatų fasadų turi poveikio tam, kaip žmonės suvokia aplinką ir aplinkos kultūrą.

Norint suprasti rodiklius, turinčius įtakos tam, kaip visuomenė vertina ir suvokia kultūros paveldą, Berlyno, Ankaros ir Kauno modernizmo architektūros kalba yra išbandyta su tiksline grupe, pasitelkiant Galindo ir Rodriguez (2000:49) aplinkos estetikos ir psichologinės gerovės metodą, kur jie naudoja itin daug fotografijų, skirtų patikrinti respondentų žinias apie juos supančią aplinką ir gauti veiksmingus pirminius atsakymus, atskleidžiančius respondentų nuomonę. Tikslinės grupės buvo tiriamos ir naudojant okulografijos metodą.

Be to, sukurtas naujas modelis pagal Langston (2008:1712) sukurtą potencialų adaptuoto pakartotinio naudojimo modelį.

Visos šios teorijos yra pritaikytos Ankaros ir Kauno atvejo tyrime, siekiant išsiaiškinti kultūrinės atminties ir kultūrinio identiteto poveikį adaptuoto pakartotinio naudojimo procesui.

b) Metodai

Atlikta pasirinktos literatūros apžvalga, siekiant nustatyti kitų disciplinų mokslininkų indėlį į iki šio buvusią informaciją. Tuomet trimis etapais nustatyta tyrimo infrastruktūra.

- Pirmajame etape buvo atliktas modernizmo architektūros kalbos Berlyne ir skirtingų Ankaros ir Kauno dialektų bei jų interpretacijų tyrimas.

- Antrąjį etapą sudaro eksperimento dalyvių tyrimas, kaip jie suvokia modernizmo architektūros nekilnojamąjį kultūros paveldą, siekiant nustatyti rodiklius, turinčius įtakos jų vertinimui. Eksperimentai atlikti pasitelkiant apklausas ir akių judesių stebėjimo akinius.

- Trečiasis etapas skirtas visuomenės suvokimo apie kultūros paveldą modeliui nustatyti.

Kaip teigia Denzin and Lincoln (2003:105), kartotinių metodų ir trianguliacijos naudojimas yra labai svarbus siekiant gerai suprasti tiriamą reiškinį, be to, ši strategija suteikia tyrimui kruopštumo, tikslumo ir gylio ir pateikia gautais duomenimis patvirtinančius įrodymus. Todėl šiame tyrime naudojami įvairūs duomenų surinkimo metodai: 1) eksperimentas (susidedantis iš klausimyno, apklausos ir įrangos naudojimo), 2) fasadų aprašo parengimas, 3) modelio sukūrimas ir testavimas. Tyrimo rezultatai yra pritaikyti adaptuoto pakartotinio naudojimo strategijoms.

1) Eksperimentai

Pirmasis eksperimentas buvo skirtas naudojant klausimyną išsiaiškinti, kaip tyrimo dalyviai suvokia juos supančią aplinką, ir nustatyti veiksnius bei rodiklius, turinčius įtakos jų nuomonei. Dalyvių buvo prašoma savo atsakymus įrašyti į Word formatu parengtą klausimyną. Tačiau kai kurie dalyviai pasirinko tiesioginę apklausą, ir tokiais atvejais apklausėjas susitiko su eksperimento dalyviais ir atliko asmeninę apklausą. Šio eksperimento tikslas buvo ištirti, kaip žmonės suvokia kultūros paveldą ir specifinius rodiklius bei detales, apgalvotas jų sprendimuose, kuriuos vėliau būtų galima pritaikyti kuriant modelį.

Antrajame šio tyrimo metu atliktame eksperimente buvo naudojama okulografijos technologija pagal Yarbus (1967) akių judesių sekimo metodą sudėtinių objektų suvokimo procese. Eksperimento metu registruojant akių judesius, buvo siekiama suprasti rodiklius, kurie veikia žmonių priimamų sprendimų apie kultūros paveldą procesą. Akių judesių sekimas kaip tyrimo priemonė buvo skirtas suteikti tyrimui papildomų duomenų, fiksuojant akies judėjimo trajektoriją tuo momentu, kai žmonės sprendė, ar pastatas yra kultūros

paveldas, ar ne. Taip atliekant eksperimentą buvo apribota sprendimų priėmimo procesui įtaką daranti sritis.

2) Inventorizavimas

Skirtingų kalbų analizė, naudojama modernizmo architektūros architektūriniame diskurse, yra vienas pagrindinių šio tyrimo aspektų. Todėl inventoriaus aprašo parengimas buvo atliktas siekiant ištirti pastatų fasadams naudojamus šablonus ir metodus. Tačiau rengiamo aprašo brėžiniuose didžiausias dėmesys sutelkiamas statiniams Kaune, Lietuvoje. Viena didžiausio Kauno pastatams skiriamo dėmesio priežasčių yra susijusi su Kauno kaip 2022-ųjų Europos kultūros sostinės dabartiniu statusu. Nuspręsta, kad miesto, kuris buvo pasirinktas kaip būsimoji Europos kultūros sostinė, istorinių pastatų dabartinės būklės dokumentavimas yra labai svarbus. Be to, Kauno paraiška šiuo metu pateikta į preliminarų UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą, ir rengiant šį tyrimą tebevyksta įtraukimo į pagrindinį sąrašą procesas. Dėl šios priežasties buvo nustatyta, kad dabartinės modernizmo architektūros paveldo būklės dokumentavimas yra naudingas miestui. Be to, galima rasti ankstesnius ne Kauno, o Ankaros modernizmo architektūros paveldo objektų brėžinius.. Todėl labai svarbu sutelkti dėmesį į Kauno istorinius pastatus. Tačiau net ir tuo atveju, jeigu Kaunas nebūtų įtrauktas į šį sąrašą, miestams svarbu, kad jų pastatai būtų gerai dokumentuoti būsimoms kartoms, o Kaunui šios informacijos trūksta. Daugiausia turimi originalūs Kauno pastatų projektai, tačiau jie neatspindi pakeitimų, kurie buvo atlikti statybos metu.

Tiriant istorinius pastatus gauti originalius projektus gali būti nelengva, o kai kurias atvejais gali būti, kad pirminis projektas praktikoje buvo pakeistas. Todėl architektai, dirbantys istorinių pastatų restauravimo ir išsaugojimo srityje, dažnai naudoja Bauforschung metodą (anglų kalba: istorinio pastato archeologija) kaip tarpdisciplininį metodą akivaizdiems pastatui priskiriamams pėdsakams nustatyti ir interpretuoti, atlikdami išsamų esamos pastato būklės dokumentavimą. Statybų archeologijos tyrimų metodika yra suformuota istorinio pastato fizinės realybės analizės pagrindu praktiniu ir teoriniu aspektu². Todėl šiame tyrime buvo taikomi brėžinių standartai pagal Bauforschung metodą. Kiekvieno pastato inventoriaus apraše pateikiama išsami informacija apie statybos datas, architektus, pastatų naudojimą, durų, langų, stogo, medžiagų savybes, pastatų ornamentus ir dabartinę fizinę būklę. Be to, parengta statinio

² Informacija apie Bauforschung metodą buvo gauta šiame Interneto puslapyje: http://doktori.bme.hu/bme_palyazat/2011/tudomanyos_muhely/Torteneti_epulet_kutato_muhely_en.htm [apsilankyta: 2017 m. kovo mėn.]

architektūrinio stiliaus analizė. Pastatų ornamentai buvo suskirstyti į tris grupes: simboliniai ornamentai, gamtos motyvų ornamentai ir geometriniai ornamentai. Be to, buvo tiriamas šių ornamentų ir vietos architektūros kilnojamajame pavelde taikytų puošybos elementų bei tradiciniuose elementuose naudojamų simbolių poveikis regiono kultūrinei atminčiai. Kad būtų galima atlikti šį tyrimą, pasirinkti pastatai buvo išmatuoti ir nubraižyti 1:100 masteliu. Remiantis tyrimo rezultatais, kiekvienas pastatas inventoriaus apraše buvo sugrupuotas pagal skirtingus modernizmo architektūros stilius, tai yra regionalizmą, minimalizmą, *art deco* ir modernizmą.

3) Modelis

Kultūros paveldo suvokimo potencialo (KPSP) modelis šiame tyrime sukurtas siekiant parengti pagrįstą galimo visuomenės supratimo apie kultūros paveldą apskaičiavimo metodą. Prieš naudojant KPSP modelį turi būti ištirti rodikliai, kurie sukelia žmonių įspūdį vertinant pastatus kaip kultūros paveldą kontekstinės analizės būdu. Taip naudojantis klausimynu, kuris buvo pateiktas tyrimo dalyviams, ir okulografijos metodu buvo išsirinkti potencialūs rodikliai. Būtų galima suvokti skirtingą struktūrą su analoginėmis tendencijomis. Tačiau šiame tyrime pasiūlyto modelio rezultatai yra laikomi pagrįstais ir atspindinčiais praktiką. Modelis susijęs su keliais rodikliais identifikuojamose ribose, kurie leidžia nustatyti kultūros paveldo suvokimo lygį vertinant pastatą.

Praktinė reikšmė

Analizuojant šią temą, buvo atlikti du skirtingi eksperimentai. Remiantis eksperimentų rezultatais, buvo nustatyti svarbūs rodikliai kultūros paveldo suvokimo potencialo (KPSP) modeliui sukurti. Modelio sukūrimo tikslas yra palengvinti adaptuoto pakartotinio naudojimo sprendimų priėmimo procesą. Sukūrus kultūros paveldo suvokimo potencialo (KPSP) modelį, žmonių suvokimas, susijęs su kultūros paveldo vertinimu, gali būti nustatomas išanalizavus rodiklius, turinčius įtakos žmonių sprendimams. Modelyje taikyti rodikliai buvo nustatyti atlikus du skirtingus eksperimentus. Sukūrus modelį, skyriuje bandoma išlaikyti skirtingas strategijas, kurios gali būti taikomos modernizmo architektūros paveldui.

Publikacijos

Mokslinis darbas, naudojamas rengiant disertaciją, buvo paskelbtas 7 straipsniuose (nationalinėse / tarptautinėse konferencijose ar specialistų recenzuojamuose moksliniuose žurnaluose, vienas jų – „Scopus“ indeksuojamas žurnalas. Be to, tyrimo rezultatai pristatyti 8 (nationalinėse / tarptautinėse) mokslinėse konferencijose.

Autorės indėlis

Šiame tyrime eksperimentus atliko ir modelį sukūrė autorė. Išskyrus du darbus, kuriuos rašyti padėjo bendraautorai iš KTU, Architektūros ir statybos instituto (Vaidas Petrulis ir Paulius Tautvydas Laurinaitis), kitus šešis darbus parengė autorė. Būtina pažymėti, kad nė vienas iš pirmiau nurodytų bendra autorių neketina naudoti paskelbtų duomenų kitose disertacijose.

Duomenų ir paskelbtų straipsnių bei disertacijos tema konferencijose paskelbtų pranešimų naudojimas

Rašant disertaciją, didelis kiekis pateiktos medžiagos buvo paimtas tiesiogiai iš autorės paskelbtų straipsnių doktorantūros studijų metu. Toliau pateiktame sąraše nurodyti skyriai ir atitinkami straipsniai, kurių tekstas buvo naudojamas skyriuje (tik straipsnių pavadinimai, žr. pilnus straipsnio duomenis literatūros sąraše).

Straipsniai:

1 skyrius:

1 straipsnis: Impact of Memento Value on the Perception of Cultural Heritage: Case Study of the Modern Movement and the Dialect of Kaunas.

2 skyrius:

2 straipsnis: Is Ornament A Crime: Ornament Usage in The Modern Movement and Its Impact on Society's Perception.

3 straipsnis: Modernism and National Style: Heritage and Present Society.

4 straipsnis: The Phenomena of Kaunas Modernism: Its Language and the Invisible Social Context.

5 straipsnis: Perception of The Modern Movement in Architecture as Cultural Heritage.

3 skyrius:

6 straipsnis: Adaptive Re-use, Sustainability and The Modern Movement.

7 straipsnis: Assessment of the Perception of Cultural Heritage as An Adaptive Re-Use and Sustainable Development Strategy: Case Study of Kaunas, Lithuania.

8 straipsnis: Implementation of Eye Tracking Technology on Cultural Heritage Research and Practice.

Konferencijos:

1 skyrius:

1 konferencija: *First Baltic State Seminar for Doctoral Research*, Riga Technical University, Latvia, 2017 (tarptautinė).

2 konferencija. *Annual Conference of Junior Researchers “K. Šešelgis“ Readings-Lithuania*, 2018 (nacionalinė).

2 skyrius:

3 konferencija: *Second Baltic State Seminar for Doctoral Research*, Riga Technical University, Latvia, 2018 (tarptautinė).

4 konferencija: *Docomomo, International Conference on Conservation of 20th Century Heritage from Architecture to Landscape*, Iran, 2019 (tarptautinė).

5 konferencija: *7th International Scientific Conference “Modernism in Europe - Modernism in Gdynia”*, Poland, 2019 (tarptautinė).

3 skyrius:

6 konferencija: *Beyond All Limits, International Congress on Sustainability in Architecture, Planning, and Design*, Turkey, 2018 (tarptautinė).

7 konferencija: *4th Art & Science Conference on Empirical Methods in Art History and Visual Studies at the Department of Art History*, University of Vienna, Austria, 2019 (tarptautinė).

8 konferencija. *Making and Shaping Things in Creative Economies-From History to Present Day*, Kaunas Faculty of Vilnius University, Lithuania, 2019 (nacionalinė).

IŠVADOS

1. Emocinio ryšio su vieta sukūrimas yra labai svarbus psichologinei pusiausvyrai ir prisirišimo jausmui; todėl tinkamas aplinkos pritaikymas suteikia žmonėms stabilumo ir tęstinumo pojūtį. Atliktas tyrimas parodo, kad atminties ir identiteto atspindėjimas architektūroje padeda sukurti šį ryšį ir turi įtakos kultūros paveldo suvokimui. Vienas iš atminties ir identiteto išraiškos architektūroje būdų yra modelių kalbos, kurioje pasitelkiami vietovės architektūrai būdingi ornamentai ir tradicijas atspindintys ornamentai, naudojimas; tačiau galima identifikuoti ir kitus rodiklius, kaip buvo nustatyta atliekamo tyrimo metu.
2. Modernizmo kryptčiai atstovaujančių skirtingų miestų Ankaros ir Kauno palyginimas ir atlikti eksperimentai leido nustatyti kultūrinius elementus, kurie yra naudojami architektūroje kaip lemiantys veiksniai. Remiantis palyginimo rezultatais nustatyta, kad Kauno dialektui būdingi ornamentai, elementai, kurie buvo naudojami nuo XIX amžiaus, kaip, pavyzdžiui, atskiros laiptinės tarnams jų projektuose ir tvirtumą bei ilgaamžiškumą suteikiančių plytų bei mūro naudojimas, o Ankaros dialektui šie elementai nebūdingi. Tačiau Ankaroje tam tikruose pavyzdžiuose galima aptikti „holus“ – vieną pagrindinių Turkijos namų projektavimo elementų, ir Bauhaus architektūros Berlyne kalbai būdingesnę išraišką. Pirmo eksperimento rezultatai (visuomenės nuomonės apklausa) rodo, kad architektūroje atspindintys kultūriniai elementai paveikia tai, kaip žmonės suvokia architektūrinį objektą dėl sukelių asociacijų bei atminties.
3. Tyrimo, atlikto rengiant Kauno urbanistinio paveldo inventorizavimą, metu nustatyta, kad modernizmo architektūroje nėra daugelio tų rodiklių, kurie galimai daro įtaką nespecialistų atliekamam vertinimui ir sukuria subjektyvesnį šių artefaktų suvokimą.
4. Atliktų eksperimentų rezultatai padėjo nustatyti 7 pagrindinius rodiklius, parodančius, kas svarbiausia žmonėms vertinant kultūros paveldą. Nustatyti rodikliai yra ornamentai, linijos, medžiaga / tekstūra, intervencijos, patina, spalva ir ekspresyvūs architektūriniai elementai.
5. Antrasis eksperimentas atskleidė, kad tuomet, kai fasadų paviršiai nedekoruoti, daugelio žvilgsniai praslysta šiais paviršiais arba paviršius neatkreipia žmonių dėmesio. Tačiau nedekoruoti ir lygūs paviršiai yra vienas svarbiausių modernizmo architektūros pastatų požymių, veikiančių jų suvokimą. Todėl to, kaip žmonės vertina šiuos artefaktus, identifikavimas gali padėti sukurti skirtingas modernizmo architektūros išsaugojimo ir adaptuoto pakartotinio naudojimo strategijas.

6. Kai kalbama apie adaptuotą pakartotinį naudojimą, dažniausiai neatsižvelgiama į socialinį aspektą ir į socialinę bei kultūrinę naudą, kurią gali suteikti adaptuotas pakartotinis naudojimas. Tačiau taip gali būti ne todėl, kad šiam aspektui suteikiamas mažesnis prioritetas, o todėl, kad socialinę naudą ir poveikį sunkiau įvertinti. Šiame tyrime atlikti eksperimentai yra esminiai, kadangi akių judesių sekimo akinių naudojimas yra ypač svarbi priemonė, kuri ateityje gali padėti įvertinti žmonių suvokimą apie kultūros paveldą.
7. 7 svarbiausi rodikliai, kurie buvo nustatyti eksperimentų metu ir pritaikyti kuriant Kultūros paveldo suvokimo potencialo modelį, atskleidžia, kad architektūros kalboje egzistuoja įvairūs veiksniai, susiję su tuo, kaip kultūros paveldą vertina visuomenė. Modelyje pateikiamas nesudėtingas galimo visuomenės supratimo apie kultūros paveldą apskaičiavimo metodas ir konceptualus pagrindas potencialui nustatyti. Taip galima apibrėžti pastatus, kurie gali būti visuomenės suvokiami kaip paveldas. Modelio pritaikymas yra labai svarbus, ypač paveldo institucijoms, norint patvirtinti architektūros paminklų, jau įtrauktų į paveldo sąrašą, vertę ir į paveldo sąrašus įtraukti naujus pastatus. Be to, jis naudojamas kaip priemonė, galinti įvertinti tai, kaip paveldo pastatų vertę suvokia visuomenių nariai. Atsižvelgiant į tai, taikant modelį įgytos žinios gali paskatinti adaptuoto pakartotinio naudojimo procesą ir padėti suformuoti skirtingas strategijas, pavyzdžiui, sprendžiant, kokioms kultūros paveldo savybėms turi būti taikoma speciali apsauga ar kokioms dalims reikalingas ypatingas dėmesys. Todėl taikant modelį būtų galima perteikti daugiau vartotojo ar stebėtojo požiūrių į procesą ir sutelkti dėmesį į pastato vientisumo išsaugojimą.
8. Jeigu KPSP struktūros įvertinimas yra žemesnis, nei tikėtasi, suplanuotų ekskursijų į pastatą ar populiarinti skirtų renginių bei parodų, atskleidžiančių pastato svarbą, strategija gali paveikti žmonių suvokimą ir paskatinti bendruomenę dalyvauti šioje veikloje. Įvaizdžio stiprinimu pateikiant daugiau informacijos apie pastatą ir žmones šviečiant būtų įgytas didesnis socialinis suinteresuotumas ir didesnis visuomenės vertinimas. Be to, suteikiama galimybė žmonėms naudoti šias erdves galėtų padėti sukurti naujas atmintis, kurios skatintų prisirišimą prie vietos.

Literatūros sąrašas

Doğan, H.A. Perception of The Modern Movement in Architecture as Cultural Heritage, Journal of Art History & Criticism, Vol.16, Issue. 1, pp., Lithuania,2020

Doğan, H.A., Laurinaitis, P.T. The Phenomena of Kaunas Modernism: Its Language and the Invisible Social Context, Modernism in Europe - Modernism in Gdynia, Conference Proceedings, pp., Poland, 2020

Doğan, H.A., Implementation of Eye Tracking Technology on Cultural Heritage Research and Practice, Journal of Creativity Games, Issue 7, pp.16-21, Slovenia, 2019

Doğan, H.A. Assessment of the Perception of Cultural Heritage as An Adaptive Re-Use and Sustainable Development Strategy: Case Study of Kaunas, Lithuania, Journal of Cultural Heritage and Sustainable Development, Vol.9, Issue. 3, pp. 430-443, 2019

Petrulis, V., Doğan, H.A. Modernism and National Style: Heritage and Present Society, International Conference on Conservation of 20th Century Heritage from Architecture to Landscape, Conference Proceedings, pp. 368- 377, Iran, 2019

Doğan, H.A. Adaptive Re-use, Sustainability and The Modern Movement, Beyond All Limits, International Congress on Sustainability in Architecture, Planning, and Design, Congress Proceedings, pp. 315- 318, Turkey, 2018

Doğan, H.A. Is Ornament A Crime: Ornament Usage in The Modern Movement and Its Impact on Society's Perception, Journal of Architecture and Life, Vol.3, Issue.1, pp. 113-127, Turkey, 2018

Doğan, H.A. Impact of Memento Value on the Perception of Cultural Heritage: Case Study of the Modern Movement and the Dialect of Kaunas, Journal of Science-Future of Lithuania, Vol.10,2018

Nuorodos

1. Alexander, C. A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction, Oxford University Press, p.1120, California, USA, 1977
2. Anton, C. E., Lawrence, C. The Relationship Between Place Attachment, The Theory of Planned Behaviour and Residents' Response to Place Change, Journal of Environmental Psychology, Vol. 47, Elsevier Publishing, p.145–154, UK, 2016
3. Ardakani, M.K., Oloonabadi, S.S.A. Collective Memory as an Efficient Agent in Sustainable Urban Conservation, Procedia Engineering, pp.986-987, 2011
4. Broadbent, G. The Deep Structures of Architecture. in Signs, Symbols, and Architecture, John Wiley & Sons Press, p. 126, USA, 1980
5. Brown, G., Raymond, C. M., Corcoran, J. Mapping and measuring place attachment, Journal of Applied Geography, Vol. 57, Elsevier Publishing, p.42–53, UK, 2015
6. Defetyer, M, A., Russo, R., McPartlin, P. The Picture Superiority Effect in Recognition Memory: A Developmental Study Using the Response Signal Procedure, Journal of Cognitive Development, Vol:24, Issue.3 p.265-273, UK, 2009
7. Den Boer, P. Cultural Memory Studies: An International and Interdisciplinary Handbook, p.20, Germany,2008
8. Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. Collecting and interpreting qualitative materials (2nd ed.), p.105, Sage Publishing, USA, 2003
9. Djalali, A. Eisenman beyond Eisenman: Language and Architecture Revisited. Journal of Architecture, Vol.22, N.8, Routledge Press, p.1287, UK, 2017
10. Erll, A. Cultural Memory Studies: An International and Interdisciplinary Handbook, p.2-7, Germany, 2008
11. Galindo, M.P., & Rodriguez, J.A.C. Environmental aesthetics and psychological well-being: relationships between preference judgements for urban landscapes and other relevant affective responses, Psychol. Vol.4, p.49, Spain, 2000
12. Gendelman, I., Aiello, G. Faces of Places: Facades as Global Communication in Post-Eastern Bloc Urban Renewal, Book Chapter in: Semiotic Landscapes:

Language, Image, Space, Continuum International Publishing Group, p.256, USA, 2010

13. Jens K., Steen Jacobsen, J., K., S. Use of Landscape Perception Methods in Tourism Studies: A Review of Photo-Based Research Approaches, *Tourism Geographies: An International Journal of Tourism Space, Place and Environment*, Vol.9, Issue. 3, Taylor & Francis, p. 239, UK, 2007

14. Lange, E. The Limits of Realism: Perceptions of Virtual Landscapes, *Landscape and Urban Planning*, Vol.54, p. 165, USA, 2001

15. Langston, C., Wong, F.K.W., Hui, E.C.M., Shen, L. Strategic Assessment of Building Adaptive Reuse Opportunities in Hong Kong, *Building and Environment*, Vol.43, p.1712, China, 2008

16. Lewicka, M. Place Attachment, Place Identity and Place Memory: Restoring the Forgotten City Past, *Journal of Environmental Psychology*, Vol. 28 No.3, Elsevier Publishing, p.211-213, UK, 2008

17. Marotta, A., Spallone, R., Turco, M., Zich, U., Vitali, M., Marchis, E., Pavignano, M. Visual Images and Language in Architecture: Signifier Semiotics and Meaning Semiotics, *Journal of Proceedings*, Vol.1, N.9, p.964, Switzerland, 2017

18. Mesch, G. S., Manor, O. Social Ties, Environmental Perception, and Local Attachment, *Journal of Environment and Behaviour*, Vol.30, p.505, Sage Publications, UK, 1998

19. Merriam, S. B. Qualitative Research and Case Study Applications in Education, Wiley Press, p.19, USA, 1998

20. Peters, P. Historical Cultural Memory Celebrated Through Architecture, University of Detroit, p.6, USA, 2006

21. Ramkissoon, H., Smith, L. D. G., Weiler, B. Testing the Dimensionality of Place Attachment and Its Relationship with Place Satisfaction and Pro-environmental Behaviours: A Structural Equation Modelling Approach, *Journal of Tourism Management*, , Vol.36, Elsevier Publishing, p.552, 2013

22. Rapoport, A. Architecture, Propaedeutics and Language, *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, Vol. 324, Atlantis Press, p.213, 2019

23. Salingaros, N. A Theory of Architecture, Umbau-Verlag Harald Püschel, p.220-222, Germany, 2006
24. Salingaros, N. Unified Architectural Theory: Form, Language, Complexity, Vajra Books, p.41, Nepal, 2013
25. Vaske, J. J., Kobrin, K. C. Place Attachment and Environmentally Responsible Behaviour, Journal of Environmental Psychology, Vol.32, Elsevier Publishing, p.117, UK, 2001
26. Venturi, R. Complexity and Contradiction in Architecture, The Museum of Modern Art Papers on Architecture Press, p.16, USA, 1966
27. Venturi, R. Learning from Las Vegas, MIT Press, p.7, USA, 1972
28. Yarbus. A., L. Eye Movement and Vision, p.195-196, USA, 1967
29. Zevi. B. The Modern Language of Architecture, Australian National University Press, p.3, Australia, 1978

INFORMACIJA APIE AUTORE

Huriye Armağan Doğan yra architektūros magistrė, jos specializacija – kultūros paveldo restauravimas ir konservavimas. 2008 m. ji baigė bakalauro studijas. Jau 2004 m. pradėjo dirbti Stambulo architektūros biuruose. Ji nuolat dirbo įvairiuose biuruose iki išvykimo į Lietuvą 2016 m. pabaigoje. Yra įgijusi patirties tiek rengdama techninius brėžinius biure (topografiniai brėžiniai, atstatymo projektai, restauravimo projektai), tiek dirbdama kultūros paveldo pastatų restauravimo aikštelėse. Be to, ji užėmė projekto vadovo pareigas architektūros biure, kurio pagrindinė veikla 7 metus buvo kultūros paveldo objektų restauravimas. Magistro laipsnis jai buvo suteiktas 2011 m., apgynus disertaciją „Dokumentais pagrįstas konservavimo problemų tyrimas ir Ūsküdar Bağlarbaşı rajone esančios prancūzų mokyklos Saint Vincent de Paul adaptuoto pakartotinio naudojimo atvejo tyrimas“. Jos tyrimo objektai yra adaptuotas pakartotinis naudojimas, kultūros paveldo išsaugojimas, modernizmo architektūra, XX a. pradžios architektūra, konservavimas, kultūrinė atmintis.

SUMMARY

Memories are often affected as well as shaped by external factors. These factors can be verbal, such as a conversation between people and social interactions, written, such as books and inscriptions, or visual, such as photographs, drawings and paintings. When architecture and historical buildings are analysed, they can be identified as multi-dimensional stimuli for memories, since they contain various external factors which can affect the course of remembering. In that regard, architecture can influence and solidify memories for people by its specific character, and at the same time memories of the city and its citizens can leave a reflection on the architecture and the language architecture uses. According to Zevi (1978:3), without language people cannot speak and communicate. This can be regarded as the same for architecture as well. Language represents meaning for people, and people attach meaning to objects with the help of their memories. Even though there are many different languages in the world, each of these languages is used as a tool for expressing emotions and experiences. Therefore, language provides people with the instrument they need for expressing their thoughts, and architecture also needs and uses its own language for transmitting the ideas it represents. In that regard, memories and language are closely connected to each other, and it is possible to see the reflection of them both in architecture.

Architecture contains a collection of signs, and all the signs are constructed to denote their primary functions and meanings (Broadbent, 1980:15). Most notably, the façades of buildings can be regarded as the most important element of architecture which establishes the connection between people and the structure itself since it constitutes the first impression for people along with the architectural object and expresses the denotation by using its own language. According to Gendelman & Aiello (2010: 256) façades are designed intentionally for communicating a particular message to their observers, and at the same time, they can be considered as texts which blend time, space, and different styles for telling stories. Therefore, façades are the display of the designs which communicate with a broader audience through their own language. Determining the language which is applied to the façades of the structures can help to understand the meaning of what is expressed, and furthermore, it can help to understand the formation process of the language of architecture.

Over the last decades, there has been extensive research conducted across various disciplines regarding memory (Peters, P., 2006; Den Boer, P., 2008; Erll, A., 2008; Ardakani, M.K., Oloonabadi, S.S.A., 2011) different architectural languages (Salingaros, N., 2013; Djalali, A., 2017; Marotta, A., Spallone, R., Turco, M., Zich, U., Vitali, M., Marchis, E., Pavignano, M., 2017; Rapoport, A., 2019), perception of the environment (Mesch, G. S., Manor, O., 1998; Lange,

E., 2001; Jens K., Steen Jacobsen, J., K., S., 2007; Ramkissoo, H., Smith, L. D. G., Weiler, B., 2013) and how experiences and memories affect the place attachment for the people (Vaske, J. J., Kobrin, K. C., 2001; Lewicka, M., 2008; Brown, G., Raymond, C.M., Corcoran, J., 2015; Anton, C. E., Lawrence, C., 2016). However, the impact of the perception and memories in the evaluation of cultural heritage is not widely studied. Ultimately, the effect of the architectural language and the characteristics of architecture, which influences people's perception of built heritage, and how it can be used in practice for the sustainability or as a strategy of adaptive re-use is still a question which should be answered. In that regard, **the relevance of this research** derives from its attempt to answer these questions. Furthermore, the research contains the establishment of a model which can be implemented as an adaptive re-use strategy. In the course of developing the model, different experiment methods were performed, such as eye tracking technology. Usage of this technology brings a different dimension to the research by including digital humanities and biometrical measurements, which gives a **scientific and practical novelty to the research**.

Aim of the Doctoral Dissertation

The aim of this research is to perform analysis to understand the role of cultural memory on the formation of architectural languages and to develop a model to measure perception of people in their assessment of cultural heritage which can be used in adaptive re-use strategies of built heritage.

The objects of this research are the built heritage of the Modern Movement in Ankara and Kaunas. Analysing Modern Movement is valuable and at the same time instructive for this research for understanding the assessment of people of cultural heritage. A better understanding of this phenomenon would allow specialists to proceed from a more informed perspective regarding adaptive re-use of built heritage and comprehend the perception of the society towards it. The spirit of the Modern Movement primarily originates from experiments, therefore, using this built heritage as the subject of the experiments also matches with the ideals of the style. The reason for these cities to be selected is related to the fact that, even though they went through similar process around the same period (Both cities became capital after the WWI), they both embody different cultural and environmental backgrounds. Furthermore, the architectural language of the Modern Movement which was adopted in both cities are not similar. While the language in Kaunas contains more local tendencies and traditional expressions, in Ankara there is a detachment from the elements in architectural language which presents any kind of reference to the pre-republican past. Therefore, focusing on these cities facilitates to understand

the formation of different dialects of the Modern Movement in different geographical areas, and furthermore to understand the impact of the traditions and cultural memory on architectural language

In seeking to understand this phenomenon, the research addresses **six research questions**: a) What does memory mean and how does it correlate with the perception of the place? b) What is language of architecture and what are the different types of languages which can be used in architecture? c) How can memory be reflected in the language of architecture? d) What are the essential aspects of evaluating cultural heritage? e) How are the language of the Modern Movement and its perception by the society affected by the paucity of memento value? f) Is it possible to implement the knowledge gained by the language of the Modern Movement on the establishment of new strategies in adaptive re-use?

The research evaluates the variety of stylistic approaches that were used in the 20th century's Modern Movement and compares the influence of culture on them. The research claims that even though the origins, objectives and the languages being used in all the approaches are similar, there are differences between them due to the regions and the cultural characteristics of the areas they have been implemented in. Moreover, these different characteristics also affect the perception as cultural heritage for the society which lives in the environment. For that reason, Ankara and Kaunas have been selected as the cities to research buildings from for the analysis.

Another reason for these cities to be selected is related to the fact that they both embody different cultural and environmental backgrounds. The theoretical framework is explained by a brief analysis of the Modern Movement in Berlin. According to the UNESCO nomination file, the social housing settlements which were built in Berlin during 1920s unite all the positive achievements of early modernism, and they accommodate a symbolic value in the discourse on the history of 20th century architecture: along with Bauhaus and the buildings of Neues Frankfurt, as exemplary achievements of modernist architecture and urban development.³ Therefore, starting the research with this city has facilitated the research into analysing the characteristics of the movement, moreover, helped to understand how it changed its expression in different regions. Subsequently, Ankara and Kaunas, are analysed, where it is possible to see the differences in the languages for expressing the same ideas and the same architectural styles in different dialects.

Ankara and Kaunas went through similar processes around the same period; therefore, analysing their dialects would give the possibility to

³ The Nomination file of UNESCO World Heritage list for Berlin Modernism Housing Estates: <https://whc.unesco.org/en/list/1239/documents/>

understand the different expressions. Ankara was chosen as the capital of the new Turkish Republic in 1923, and at the time it was not more than a village since the capital of the Ottoman Empire had been Istanbul for approximately 500 years. Therefore, when Ankara became the capital, an immense amount of construction work was undertaken. Also, between the two World Wars in Lithuania, Kaunas temporarily served as the capital of the country, which caused an immense amount of construction work in the city as well. As a result, both cities constructed new governmental buildings, dwellings and other structures with the influence of the Modern Movement, since the dominant architectural style at the time was this style. Therefore, the research also analyses the formation of the different dialects of the Modern Movement in different geographical areas by the impact of the traditions and cultural memory.

Objectives and Statements of the Research

Objectives

1. To evaluate the effects and the reflections of the memory on the formation of the language of architecture.
2. To analyse the indicators which have an impact on the perception of people regarding their appraisal of architectural languages and the cultural heritage.
3. To perform comparative research about the Modern Movement in Ankara and Kaunas.
4. To prepare an inventory and typology of the different façades, façade elements, patterns and ornaments used in Kaunas, which are related to the cultural impacts.
5. To develop Cultural Heritage Perception Potential Model (CHPP) which can predict the assessment of cultural heritage by analysing the façades of buildings for adaptive re-use strategies.

Statements

- The value which is attributed to cultural heritage is conditional, and it can only be understood by the reflection of it in societies. Different societies express their identities and their memories in different ways, and there is a direct connection between expression and perception with the identity. Therefore, buildings, artefacts and environments and the meanings they represent are often integrally tied to the identity and the memories of the society.
- Even though universality, functionality and rationality have profoundly influenced the idea and roots of 20th-century architectural discourse, these principles cannot be adopted in every society, especially not in the ones with strong vernacular architecture and architectural traditions.

- The decision-making process of adaptive re-use can have various constraints which need to be appropriately identified. However, in most cases, the impact of the invisible social context while considering the adaptive re-use has been given a lower priority because of the fact that it is hard to measure. However, it can be possible to develop a model which can measure the invisible social context.

Structure of the Dissertation

This doctoral dissertation consists of the following sections: table of contents, list of illustrations, list of definitions, introduction, chapter 1-Cultural Memory and Architecture, chapter 2- Architectural Language and Language of the Modern Movement, chapter 3-Extension of Life and Memories: Adaptive Re-use, conclusions, acknowledgements, references and annexes. Each chapter contains a short summary at the end of the text. The dissertation is comprised of 201 pages, 23 pictures, 9 tables, 15 charts, 30 drawings in annexe I, and 15 figures in annexe II.

Practical Significance

During the research of this topic, two different experiments were performed. According to the experiments, relevant indicators were obtained for the development of the Cultural Heritage Perception Potential (CHPP) model. The creation of the model is aiming to facilitate the decision-making process of adaptive re-use. By the development of Cultural Heritage Perception Potential Model (CHPP), the perception of people regarding the appraisal of cultural heritage can be measured by analysing the indicators which have an impact on their decisions. The indicators which have been applied in the model were decided by two different experiments. After developing the model, the chapter attempts to maintain different strategies which can be applied to Modern Movement heritage.

Publications

Research work, which was used for the preparation of this dissertation, was published in 7 articles (national/international conference proceedings or peer-reviewed journals- 1 of them in a Scopus Indexed Journal). Additionally, research results presented in 8 Scientific Conferences (national/international).

Author's Contribution

The experiments which were implemented and the model which was developed in this research were originally established by the author. Except for two papers, which were assisted by co-authors from KTU, Institute of

Architecture and Construction (Vaidas Petrulis and Paulius Tautvydas Laurinaitis), the other six papers were prepared by the author. It should be noted that all the above-listed co-authors have no intention of using the published data for the preparation of other dissertations.

Use of data and text of published articles and conferences of dissertation

Throughout the dissertation, a significant amount of presented material was extracted directly from the articles published by the author during her PhD studies. The following list shows the chapters and corresponding articles, text of which was used in the chapter (only article titles, see the full article data in the list of publications section).

Articles:

Chapter 1:

Article 1: Impact of Memento Value on the Perception of Cultural Heritage: Case Study of the Modern Movement and the Dialect of Kaunas

Chapter 2:

Article 2: Is Ornament A Crime: Ornament Usage in The Modern Movement and Its Impact on Society's Perception

Article 3: Modernism and National Style: Heritage and Present Society

Article 4: The Phenomena of Kaunas Modernism: Its Language and the Invisible Social Context

Article 5: Perception of The Modern Movement in Architecture as Cultural Heritage

Chapter 3:

Article 6: Adaptive Re-use, Sustainability and The Modern Movement

Article 7: Assessment of the Perception of Cultural Heritage as An Adaptive Re-Use and Sustainable Development Strategy: Case Study of Kaunas, Lithuania

Article 8: Implementation of Eye Tracking Technology on Cultural Heritage Research and Practice

Conferences:

Chapter 1:

Conference 1: First Baltic State Seminar for Doctoral Research, Riga Technical University-Latvia, 2017 (International)

Conference 2. Annual Conference of Junior Researchers “K. Šešelgis’ Readings-Lithuania, 2018 (National)

Chapter 2:

Conference 3: Second Baltic State Seminar for Doctoral Research, Riga Technical University- Latvia, 2018 (International)

Conference 4: Docomomo, International Conference on Conservation of 20th Century Heritage from Architecture to Landscape- Iran, 2019 (International)

Conference 5: 7th International Scientific Conference “Modernism in Europe - Modernism in Gdynia”-Poland, 2019 (International)

Chapter 3:

Conference 6: Beyond All Limits, International Congress on Sustainability in Architecture, Planning, and Design-Turkey, 2018 (International)

Conference 7: 4th Art & Science Conference on Empirical Methods in Art History and Visual Studies at the Department of Art History, University of Vienna-Austria, 2019 (International)

Conference 8. Making and Shaping Things in Creative Economies-From History to Present Day, Kaunas Faculty of Vilnius University-Lithuania, 2019 (National)

CONCLUSIONS

1. The development of emotional bonds with places is an essential requirement for psychological balance and for the feeling of attachment; therefore, proper adjustment of the environment gives people a sense of stability and continuity. The performed research demonstrates that the reflection of memory and identity on architecture helps to establish these bonds, and it also creates an impact on the perception of cultural heritage. One of the ways to express the memories and identity in architecture is using pattern language, which uses the ornaments from vernacular architecture and ornaments which reflect traditions. However, as it was revealed in the course of the performed research, it is possible to identify other indicators which affect the perception of cultural heritage.
2. The comparison and experiments performed between different cities which represent the expression of the Modern Movement, such as Ankara and Kaunas Modernism allowed to define the cultural elements which were used as determining factors in architecture. According to the results on the comparison, while the dialect of Kaunas contains ornaments, elements that were used from the 19th century onwards, such as the separate stairwells for servants in their plan schemes and usage of bricks and masonry work which establishes more solid and durable masses, the dialect of Ankara does not consist of these elements. However, in Ankara, it is possible to detect the existence of the 'sofas' in some examples, which are one of the main elements in Turkish house planning, and an expression which is more similar to the language of Bauhaus architecture in Berlin.
3. The analysis of the inventory regarding the built heritage of Kaunas demonstrated that, even though Kaunas Modernism contains some cultural elements in its language, most of the time Modern Movement artefacts do not contain these elements, which is possibly influencing the case regarding their evaluation by the non-experts and creating a more subjective perception for these artefacts.
4. The results of the performed experiments managed to identify 7 critical indicators for people on their appraisal of cultural heritage. The indicators which were determined are ornaments, lines, material/texture, interventions, patina, colour, and expressive architectural elements.
5. The results of experiment I (social survey) suggests that the cultural elements which architecture carry influences people's perception of an architectural object due to triggering associations and memories. The analysis of the second experiment revealed that, when the façades contain blank surfaces, most of the

gaze does not scan these areas of the surface or the surface does not attract the attention of the people. However, blank and plain surfaces are one of the most distinct characters of the Modern Movement buildings which are affecting their perception. Therefore, the identification of this issue regarding people's appraisal of these artefacts can help to develop different strategies both in the preservation and adaptive re-use of Modern Movement heritage.

6. When adaptive re-use is considered, most of the time, its social aspect is disregarded, and the socio-cultural benefits which can be obtained by the adaptive re-use are omitted. However, it might not be due to giving less priority to this aspect, but because social benefits and the impacts are harder to measure. The experiments implemented in this research are substantial because especially the usage of eye tracking glasses is an essential approach for the future in the cultural heritage field, which can help to measure the perception of people.
7. The 7 critical indicators which were determined by the experiments and implemented in the design of the Cultural Heritage Perception Potential model demonstrates that there are various stimuli in the language of architecture regarding its evaluation of cultural heritage by the society. The model provides a moderate method for calculating the conceivable perception of society towards cultural heritage, and it is a conceptual framework for determining the potential, and as such, the capacity of the buildings to be socially perceived as heritage can be qualified. The model has important outcomes such as serving for the heritage institutions to prove the value of artefacts that are already listed and for the inclusion of new buildings to the lists which can provide support to registration and categorisation. Furthermore, it works as a tool which can estimate the perceived value of the heritage buildings by the members of the societies. In that regard, the knowledge gained by the model can inspire the adaptive re-use process, and it can help to form different strategies such as deciding which characteristics of the artefact require special protection or what parts need a specific emphasis. Therefore, it would help to include more of the user or observer perspective to the process, and it would focus on the preservation of the integrity of the building.
8. If the CHPP score of the structure is lower than expected, the strategy of planning excursions to the building or promoting events and exhibitions which demonstrate the importance of the building might establish an impact on people's perception and trigger the community to take part in the action. Enhancing the image by providing more information about the building and educating people would derive more social involvement and establish more appreciation by society. Furthermore, allowing people to use the space might help to develop new memories, which would facilitate the place attachment.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Huriye Armağan Doğan is an M Sc. Architect whose specialisation is in Restoration and Conservation of Cultural Heritage. She finished her bachelor's study in 2008. However, she started working in architectural offices in Istanbul in 2004. She actively worked in various offices until she moved to Lithuania at the end of 2016. She has experience in both preparing technical drawings in the office (Survey drawings, Restitution projects, Restoration projects) and working at the construction sites for the restoration of cultural heritage buildings. Furthermore, she held the project manager position at an architectural office which is specifically focused on the restoration of cultural heritage artefacts for 7 years. She obtained her master's degree in 2011 by the dissertation with the title: Documented Research of Conservation Problems and Adaptive Re-use of Üsküdar Bağlarbaşı Saint Vincent de Paul French School-Case Study. Her research interests are Adaptive Re-use, Preservation of Cultural Heritage, Modern Movement, Early 20th Century Architecture, Conservation, Cultural Memory.

UDK 72(043.3)

SL344. 2020-08-03, 2,25 leidyb. apsk. l. Tiražas 50 egz. Užsakymas 158.

Išleido Kauno technologijos universitetas, K. Donelaičio g. 73, 44249 Kaunas
Spausdino leidyklos „Technologija“ spaustuvė, Studentų g. 54, 51424 Kaunas

